

A TANTÁRGY ADATLAPJA

Mondattan I., Szövegtan

Egyetemi tanév: 2025/2026

1. A képzési program adatai

1.1. Felsőoktatási intézmény	Babeș-Bolyai Tudományegyetem
1.2. Kar	Bölcsészettudományi Kar
1.3. Intézet	Magyar és Általános Nyelvészeti Tanszék
1.4. Szakterület	Nyelv és irodalom
1.5. Képzési szint	Alapképzés
1.6. Tanulmányi program / Képesítés	Magyar nyelv és irodalom
1.7. Képzési forma	Nappali tagozatos képzés

2. A tantárgy adatai

2.1. A tantárgy neve		Mondattan I., Szövegtan				A tantárgy kódja		LLM4221			
2.2. Az előadásért felelős tanár neve			dr. Kádár Edit egyetemi docens								
2.3. A szemináriumért felelős tanár neve			dr. Dimény Hajnalka egyetemi tanársegéd, dr. Huszthy Bálint egyetemi adjunktus								
2.4. Tanulmányi év		II	2.5. Félév		4	2.6. Értékelés módja		V	2.7. Tantárgy típusa		Sz, KÖ

3. Teljes becsült idő (az oktatási tevékenység féléves óraszám)

3.1. Heti óraszám	3	melyből: 3.2 előadás	1	3.3 szeminárium/labor/projekt	2
3.4. Tantervben szereplő összórászám	42	melyből: 3.5 előadás	14	3.6 szeminárium/labor	28
Az egyéni tanulmányi idő (ET) és az önképzési tevékenységekre (ÖT) szánt idő elosztása:					óra
A tankönyv, a jegyzet, a szakirodalom vagy saját jegyzetek tanulmányozása					32
Könyvtárban, elektronikus adatbázisokban vagy terepen való további tájékozódás					19
Szemináriumok / laborok, házi feladatok, portfóliók, referátumok, esszék kidolgozása					25
Egyéni készségfejlesztés (tutorálás)					4
Vizsgák					4
Más tevékenységek:					-
3.7. Egyéni tanulmányi idő (ET) és önképzési tevékenységekre (ÖT) szánt idő összórászám					84
3.8. A félév összórászám					126
3.9. Kreditszám					5

4. Előfeltételek (ha vannak)

4.1. Tantervi	•LLM1221 – Fonetika, alkalmazott szövegtan
4.2. Kompetenciabeli	I. a megjelölt tárgyaknál felsorolt kompetenciákat

A dékáni jóváhagyás időpontja
A felelős dékán neve és aláírása

5. Feltételek (ha vannak)

5.1. Az előadás lebonyolításának feltételei	előadásterem, vetítő, laptop
5.2. A szeminárium / labor lebonyolításának feltételei	szemináriumi terem, vetítő, laptop, nyomtatott feladatok

6. Elsajátítandó jellemző kompetenciák

Szakmai/kulcs-kompetenciák	• C3.1 A nyelvészeti alapfogalmak, szakterületek és módszerek, az anyanyelv szerkezetének és működésének szinkrón és diakrón szempontból való meghatározása és alkalmazása. • C3.2 A nyelvészeti leírások vitatott kérdéseinek/problémáinak felismerése, az információforrások összehasonlítása és rangsorolása. • C5.2 A morfológiai, szintaktikai, szemantikai, pragmatikai kategorizációk értelmezése, valamint a szóbeli és írásbeli megnyilatkozások elemzése nyelvészeti fogalmak használatával.
Transzverzális kompetenciák	• CT2. Kapcsolatteremtés csoportban; interperszonális kommunikáció és szerepvállalás.

7. A tantárgy célkitűzései (az elsajátítandó jellemző kompetenciák alapján)

7.1 A tantárgy általános célkitűzése	• A mondatan I. kurzus a magyar nyelv mondatanához a generatív grammatika elmélete felől közelít. A hallgatók tájékozódási pontokat, fogódzókat kapnak a tudományos érvelés mibenléte, a nyelvészeti adatolás és értelmezés kérdéseiben, valamint az alapvető szakirodalmi források tekintetében. • Szövegtani alapfogalmak megismerése és az ismeretek alkalmazása.
--------------------------------------	--

7.2 A tantárgy sajátos célkitűzései	Mondattan: A hét mondatban előadás nem kíván bevezetés lenni a (magyar) generatív mondatban, hanem csupán néhány olyan fogalmat vesz át abból (a megfelelő technikai apparátus nélkül), amely a hallgatók eddigi leíró nyelvészeti ismereteit más perspektívába helyezi. A kurzus célja elsősorban az alternatíváját felmutatni annak a hagyományos leíró nyelvészeti szemlének, amelyben a hallgatók eddig „szocializálódtak”, külön hangsúlyt helyezve azoknak a jelenségeknek a leírására, amelyeket a hagyományos nyelvészet éppen azért nem tárgyal, mert nincsenek meg hozzá az eszközei. Szövegtan: • a szöveg fogalmával kapcsolatos előfeltevések tudatosítása, különféle szövegtani megközelítések megbeszélése (szemiotikai, kognitív, leíró) • a textualitás feltételeinek, a szövegfogalom definíciós nehézségeinek megvitatása • a szöveg és beszédhelyzet, a textualitás, a koherencia, a mikro-, mezo- és makroszintű szövegösszefüggések, illetve a szöveg nyelvi és nem nyelvi összetevőinek tárgyalása • szövegértési, szövegelemzési és szövegalkotási feladatok elvégzése, a megismert alapfogalmak alkalmazása.
-------------------------------------	--

8. A tantárgy tartalma

8.1 Előadás (Mondattan I.)	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
1. előadás: Bevezető beszélgetés. A nyelvészet: módszer. Műveletek végzése nyelvi adatsorokkal. Rendszermondat-szövegmondat/ rendszernyelvészet-szövegnyelvészet.	problémaközpontúság, frontális munka – dialogikus módszer tanári magyarázatokkal	
2 előadás: Eseményszerkezet. Régensek, vonzatok, szabad határozók. A puzzle-modell I.		
3. előadás: A puzzle-modell II. Szemantikai szerepek. Unakkuzatív (mediális) és unergatív igék. Relációs és lineáris organizáció.		
4. előadás: Linearizáció és nyelvtipológia. Alapszórend. Univerzálék és tendenciák. Mit kódol a sorrend?		
5. előadás: A szórend szabadsága és tanulhatósága. Mintázatok. Hangsúly és a szórend. Semleges és nemsemleges mondatok. A magyar mondat topik-predikátum tagolódása. Topik(ok): mi lehet topik (határozott és határozatlan, specifikus és nem specifikus kifejezések), mikor van több topik, mikor hiányozhat (eseményleíró, helyzetjellemző stb. mondatok).		
6. előadás: Thetikus és kategorikus állítások. Individuumszintű és helyzetképszintű predikátumok. Specifitási korlátozást mutató igék. A predikátum belső szerkezete 1. Igemódosítók. Predikatív vonzatok.		
7. előadás: A predikátum belső szerkezete 2. Fókusz tartalmazó predikátumok. A kérdőszó pozíciója. Kvantort tartalmazó predikátumok. Hatókör. Tagadás. Kontrasztív topikok. Egyszerűsített modell és ábrázolás.		
Könyvészet		

kötelező olvasmány

- É. Kiss Katalin – Siptár Péter – Kiefer Ferenc: *Új magyar nyelvtan*. I. rész: Mondattan. Osiris Kiadó, Budapest, 2003. (1–3. alfejezet: 1. A mondattan tárgya és alapfogalmai; 2. A mondat topik–predikátum tagolódása; 3. A predikátum belső szerkezete)

segítő háttéranyag

- Kádár Edit (szerk.): *Feladatbank anyanyelvi tanórák tervezéséhez az V–VIII. osztályban*. 1. kötet. Ábel kiadó, Kolozsvár, 2017. 1–172.
- Kádár Edit (szerk.): *Feladatbank anyanyelvi tanórák tervezéséhez az V–VIII. osztályban*. 2. kötet. Ábel kiadó, Kolozsvár, 2018. 1–173, 314–361.
- [PuzzliApp](#)

8.2 Szeminárium (Szövegtan 1. rész) (Huszthy Bálint)	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
1. Bevezetés a szövegnyelvészetbe (Beszélt és írott nyelv különbsége; az elméleti nyelvészet és a szövegnyelvészet szintjei; határterületek, interfészek)	előadás, szemléltetés, magyarázat, kérdések	
2. Szövegtipológia (Kommunikáció- és tipológiaelmélet; nyelvtipológiák és szövegtipológiák, a szövegek hagyományos csoportosítási lehetőségei a létrehozás módja és a kommunikációs célok szerint)	előadás, szemléltetés, magyarázat, kérdések	
3. A szövegelemzési lehetőségek/1. (Szöveggrammatikai és szövegsemantikai elemek)	előadás, szemléltetés, magyarázat, kérdések	
4. A szövegelemzési lehetőségek/2. (Szövegpragmatikai elemek; kötőelemek a szöveg mikro-, mezo- és makroszintjén)	előadás, szemléltetés, magyarázat, kérdések	
5. A textológia és a filológia interfésze (Régi szövegek elemzése; kézirás elemzés, kalligráfia, paleográfia, grafológia... Mennyiben szövegtan a filológia? Miben áll a filológusok munkája? Esettanulmány: az újlatin nyelvek kialakulása a latinból, felfeliratokon és késő-latin vulgáris szövegeken keresztül)	előadás, szemléltetés, magyarázat, kérdések	
6. Középkori magyar szövegek elemzése szövegtani szempontból (Károli Gáspár bibliafordítása; konkrét elemzési példák a kiemelt szövegrészletek mikro-, mezo- és makroszintjén)	előadás, szemléltetés, magyarázat, kérdések	
7. Középkori magyar szövegek elemzése filológiai szempontból (Müncheni kódex, Jordánszky-kódex, Sylvester bibliafordítása; mit sugall a kódexek szövegeinek külalakja? Kalligráfiai és grafológiai elemzések)	előadás, szemléltetés, magyarázat, kérdések	

Bibliográfia:

Sziksainé Nagy Irma. *Leíró magyar szövegtan*. Osiris Kiadó, Budapest, 1999. (Kijelölt részletek.)
Tolcsvai Nagy Gábor. 6. fejezet – Szövegtan. Bajor Péter et al. (szerk.) *A magyar nyelv*. Akadémiai kiadó. 2006.
Tolcsvai Nagy Gábor. *A magyar nyelv szövegtana*. Budapest, Tankönyvkiadó, 2001. (Kijelölt részletek.)
Hargittay Emil (szerk.). *Bevezetés a régi magyarországi irodalom filológiájába*. Budapest, Universitas, 2003. (Kijelölt részletek.)
David Crystal: *A nyelv enciklopédiája*. Budapest, Osiris Kiadó, 2003. (20. fejj.: Diskurzus és szöveg 154–158.; 31. fejj.: Írott és beszélt nyelv 226–230.; 32. fejj.: Grafikus megjelenítés 231–245.; 33. fejj.: Nyelvészeti grafológia 246–261.)

8.3 Szeminárium (Szövegtan 2. rész) (Dimény Hajnalka)	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
1. Mi (lehet) szöveg? Szöveg és beszédhelyzet	Frontális előadás, magyarázat, gyakorlatok	
2. A szöveg kommunikációs közege. A szövegvilág. A szöveg szerkezeti és kommunikációs szintjei	Frontális előadás, magyarázat, gyakorlatok	
3. Koherenciátényezők a szöveg mikroszintjén I.	Frontális előadás, magyarázat, gyakorlatok	
4. Koherenciátényezők a szöveg mikroszintjén II.	Frontális előadás, magyarázat, gyakorlatok	
5. Koherenciátényezők a szöveg mezoszintjén	Frontális előadás, magyarázat, gyakorlatok	
6. A szöveg szerkezete (makroszintje).	Frontális előadás, magyarázat, gyakorlatok	
7. A szöveg stílusa. A cím. Szövegtipológia. Monologikus és dialogikus szövegek	Magyarázat, gyakorlatok	

Könyvészet

Tolcsvai Nagy Gábor: *A magyar nyelv szövegtana*. Budapest, Tankönyvkiadó, 2001.
Szilágyi N. Sándor: *Magyar nyelv I. Szövegek, nyelvváltozatok, stílusok*. Oktatási és Kutatási Minisztérium, 2006, 1–64.

9. Az episztemikus közösségek képviselői, a szakmai egyesületek és a szakterület reprezentatív munkáltatói elvárásainak összhangba hozása a tantárgy tartalmával.

Az ARACIS kritériumainak megfelelően, az intézet/a tanszék együttműködik a szakmai és a társadalmi-gazdasági szférák képviselőivel, különösképp a Megyei Tanfelügyelőségekkel.

10. Értékelés

Tevékenység típusa	10.1 Értékelési kritériumok	10.2 Értékelési módszerek	10.3 Aránya a végső jegyben
10.4 Előadás (MondattanI)	–az elméleti és terminológiai ismeretek alapossága –a tanult ismeretek alkalmazásának képessége –következetes, logikus gondolkodásmód	írásbeli vizsga (95%), fogalomtérkép (5%)	50%

A dékáni jóváhagyás időpontja
A felelős dékán neve és aláírása

10.5 Szeminárium (Szövegtan)	problémafelismerés, elméleti és terminológiai ismeretek pontossága, ezek gyakorlati alkalmazása	Írásbeli vizsga a vizsgaidőszakban	50%
---------------------------------	---	------------------------------------	-----

10.6 A teljesítmény minimumkövetelményei

A fogalmak helyes használata, globális problémalátás, vitakészség, biztonságos mondattani elemzés, az elméleti háttér ismerete, a szakirodalom ismerete. Az értékelés pontozás alapján történik. A vizsga akkor sikeres, ha a hallgató eléri az átmenő jegynek megfelelő minimális pontszámot.

A Szövegtan vizsgán való részvétel feltétele a szemináriumok 75%-án való jelenlét.

Mindkét tantárgyból átmenő jegyet kell szerezni ahhoz, hogy átlagot lehessen számolni. Ha valamelyik tárgyból nincs meg az átmenő jegy, a naplóba 4-es kerül.

A megszerzett részjegyek 4 vizsgaidőszakon át érvényesek (azaz pl. a 2026. júniusi rendes vizsgaidőszakban megszerzett részjegy a 2027-ös júniusi pótvizsgáig). Ha ezalatt nem sikerül megszerezni a teljes jegyet, a részjegy elvész, és újra meg kell szerezni.

11. SDG ikonok (Fenntartható fejlődési célok/ Sustainable Development Goals)

--	--	--	--	--	--	--	--	--

Kitöltés időpontja:
2025. 01.26.

Előadás felelőse:

Kóddor

Szeminárium felelőse:

Dimity Hursey Balazs

Intézetigazgató:

Benedek Attila

Az intézeti jóváhagyás dátuma:
2025.01.30.

A dékáni jóváhagyás időpontja
A felelős dékán neve és aláírása